DISSERTATIO
INAUGURALIS
MEDICO - PRACTICA
DE
METEORISMO,
EJUSQUE PRÆCIPUIS SPECIEBUS

QUAM
ANNUENTE INCLYTA FACULTATE
MEDICA
IN
ANTIQUISSIMA AC CELEBERRIMA
UNIVERSITATE VINDOBONENSI
PRO
SUPREMA DOCTORATUS
LAUREA,
SUMMISQUE IN ARTE SALUTARI HONORIBUS AC PRIVILEGIIS LEGITIME
CONSEQUENDIS
PUBLICÆ DISQUISITIONI
SUBMITTIT

JOAN. GEORGIUS PLENKER,
STIRUS LEUTSCHACHENSIS

Diſputabitur in Univerſitatis Palatio

Die 27 *Menſis* Maji *Anni MDCCLXXXIII.*

VIENAE,
TYPIS JOSEPHI NOB. DE KURZBEK,
CÆS. REG. TYPOGR. ET BIBLIOP.

§. I.

Meteoriſmus a græca voce μετεωρος, quod latinis *ſublimis* dicitur, derivatur. Difinitur in genere, quod ſit intumeſcentia præternaturalis flatulenta vel totius abdominis vel partis tantum.

§. II.

Diagnoſis hujus morbi ex ipſa definitione petitur; notari tamen meretur, quod rarius univerſum tumeat abdomen, plerumque epigaſtrica regio elata deprehenditur, & quidem ita, ut cavitas a ſterno ad umbilicum, quæ in ſanis conſtanter obſervatur, abolita plane ſit, nonnunquam hypochondria tument, aut umbilicalis regis, rarius lumbi, hypogaſtrium, pubes.

§. III.

Sunt, qui hunc morbum cum tympanitide, ſunt, qui cum colica flatulenta confundunt; ſed ab hiſce affectionibus morboſis meteoriſmum diſtinguere haud arduum erit, præcipue ſi quis ad ea, quæ unicuique horum morborum propria ſunt, attendere velit: ſic a typanitide diſtinguitur non intumeſcentia ſolum minori, minusque æquali, ſed ex eo etiam, quod tympanites per ſe morbus chronicus, meteoriſmus vero pro maxima parte morbus acutus, aut ſaltem ſymptoma morbi acuti ſit. A colica flatulenta diſcriminatur, quod in hac abdomen nunquam tumeat, licet manu exploratum ratione doloris & tenſionis tumere videatur, quod optime notavit cl. Sauvages (*a*). Dein colicam flatulentam ſub ipſo paroxiſmo graviſſimus dolor comitatur, qui tamen in meteoriſmo vel prorſus exulat, aut perexiguus, eſt aut ſaltem non adeo gravis obſervatur.

§. IV.

Meteoriſmi cauſa materialis in ipſa materia elaſtica ventriculum, inteſtinave oberrante eſt quærenda: cauſam vero efficientem conſtituunt ſpaſmi quicunque ventriculum vel inteſtina occupantes, ſive dein ab acrimonia ingeſta, ſive in primis viis generata, ſive ex ſe-

(*a*) Noſolog. method. T. II. p. 519.

ſecundis ad primas delata, ſive ab animi pathemate fuerint producti. In illis vero meteoriſmi ſpeciebus, ubi morbi ſedes in abdominis cavo hæret, cauſa morbi erit ſola materies elaſtica viſcerum degeneratione excluſa, calore corporis magis rarefacta. Cauſæ remotæ ad binas claſſes reduci poſſunt, ad quarum primam referuntur omnia ea, quæ ventriculum & inteſtina debilitare, ſuccosque digeſtioni famulantes inefficaces, vappidosque reddere valent; uti ſunt v. g. potus cópioſi, emollientes, tepidi, thecati: febres partim continuæ, partim intermittentes diuturnæ, graves, male curetæ, aut prorſus neglectæ: vigiliæ nimiæ a ſtudiis improbe cultis, aut compotationibus protractis; venus præmature exercita, aut abominabili onaniæ vitio contaminata &c. Ad alteram claſſem pertinent ingeſta quæcunque, & quocunque etiam titulo ingeſta ſive alimenti, ſive medicamenti, ſive veneni, quæ flatulenta, viſcoſa, farinacea, caſeoſa ſunt: huc quoque referri debent omnes ferme ſpecies olerum, leguminum, fructuumque horæorum: potus omnes fermentescibiles, aut actu fermenteſcentes, aut in ipſo fermentationis actu ſuppreſſi&c. Veteres jam medici monuerunt, omnia ſimilia in cibis, potibusque ſumpta flatulentam producere materiem ſoli fideli obſervatione edocti, quin cauſam perſpexerint: ſic Celſus (*b*) enumerans ea, quæ inflant, " *omnia fere legumina, pin-*

A 3 „ *guia,*

(*b*) Lib. II. cap. 26. p. 104.

„ *guia, prædulcia, jurulenta, muſtum, atque*
„ *etiam id vinum, cui nihil adhuc ætatis ac-*
„ *ceſſit: ex oleribns allium, cæpam, braſſi-*
„ *cam &c. quidquid ſubcrndum aliquis aſſum-*
„ *pſit*, recenſet.

§. V.

Sedes hujus morbi plerumque ventriculus inteſtinave ſunt, rarius ipſum abdominis cavum. Adferam hic quædam ſigna; quibus meteoriſmus inteſtinalis ab abdominali internoscatur, quum hanc differentiam noſſe ad bonam pragnoſim efformandam multum interſit. Si poſt cauſas prægreſſas ventriculum & inteſtina debilitantes ab ingeſtis flatulentis, aut alia quacunque ſaburra ex ſecundis viis ad primas delata infletur abdomen, frequentes adſint borborgygmi, alvus tarda admodum, merito ſuſpicatur meteoriſmus inteſtinalis. Si vero hæc ſigna abſuerint, & tumeat ſubito abdomen præcipue in morbis acutis tam inflamatoriis quam putridis cum affectione quadam viſcerum abdominalium, ſi hiſce præſentibus meteoriſmus ſuperveniat, merito concludere licebit, eſſe abdominalem illum, peſſimumque, & brevi ex viſceris gangræna ſubſecuturæ mortis ſignum.

§. VI.

Expoſitis nunc breviter cauſis, ſedeque aſſignata tranſeamus ad ipſum modum explanandum, quo meteorismus produci ſoleat. Omnis

Omnis meteoriſmus a quacunque cauſa productus præſupponit materiem elaſticam; hæc in omni metoriſmi ſpecie nunquam non præſens eſt. Rem ita ſe habere in meteoriſmo inteſtinali nemo dubitabit, qui conſideraverit copioſum illum aerem, qui manducationis negotio ope ſalivæ, mucique oris bolo deglutiendo intricatur, quod ex phyſiologicis (*c*) ſufficienter patet: præterea ſi conſideraverit ſtupendam illam non raro aeris fixati quantitatem, cujus in omni genere ciborum potuumque præſentiam quam plurimis experimentis demonſtravit Boyleus (*d*) proprius comprobavit immortalis Boerhaave (*e*): denique ſi conſideraverit ventriculum extra tempora digeſtionis vacuum per orificium ſuperius in ſtatu naturali non perfecte clauſum, cum æſophago, hunc cum faucibus, hæ vero ope cavi narium aut oris cum aere admosphærico quodammodo communicare, & inde aerem hunc admosphæricum lege communi gravitatis per haſce vias in ventriculum irruere, inde per conniventem pylori portam ad inteſtina transmigrare, donec inter preſſionem ad moſphæræ & reſiſtentiam harum partium perfectum obtineatur æquilibrium. In meteoriſmo vero abdominali materiem hanc elaſticam ſuppeditat ipſa degeneratio viſcerum putri-

(c) Cl. Marherri prælect. in Herm. Boerh. inſtit. med. T. I. p. 214.
(*d*) In experim. phys. mechan. T. I. p. 57.
(*e*) Chem. elem. T. I. p. 507. & ſeq.

trida & gangrænoſa, quod quotidiana & ubique obvia corporum purreſcentium obſervatione confirmatur.

Ab omni calore aerem expandi docet phyſica: hinc etiam aer ille, quem paulo ante in ventriculo inteſtinisque perpetuo præſentem demonſtravi, calore corporis humani expandetur, expanſus fibras muſculares horum viſcerum irritabit, viſcera hæc cum tota meſculoſa ſint, validisque tunicis conſtent, reſiſtent huic dilatationi, agentque contra contenta in cavo ſuo. Vi quadam peculiari a fabrica deſumenda in ſtatu naturali inteſtina nimiæ ſuæ dilatationi reſiſtere, & ita quidem reſiſtere, ut vix non ſolida, & teretia appareant, & diſſciſſa vix cavum habere videantur, comprobant vulnera abdomininis, dein inciſiones vivorum animalium in hunce finem factæ, item mirus ille caſus ab Helmontio (*f*) notatus pueri cujusdam monſtroſa hernia umbilicali laborantis ad ſeſquipalmæ extenſionem, ſub tenui & pellucida pelicula ſpectari poterant inteſtina, & miſer ille puer, quotiescunque torminibus afficiebatur, ſpectandam ilei procellam Helmontio præbuit: „ *Adeo ut inteſtinum iſtud tanquam ſibi obambulando ebulliiſſet, contorqueri & convelli videretur. Idque maxime quoties nova tormina infeſtarent. Quæ cum ſub dolori-*
„ *bus*

(*f*) In capitul. de ſlat. No. 38. p. 339. & 340. & de lithiaſi cap. 9. No. 132. p. 734.

„ bus ſic ſe haberent, voluit etiam ſupter „ ſanitatem contemplari, qualis eſſet inteſti- „ norum œconomia. Atque tum obſervavit „ alium ſucceſſive plane motum, quo ſe inte- „ ſtina exercebant. Nam quoties aliquid ſu- „ perne ad anum transmittebatur (erat autem „ in conſiſtentia liquidioris ſyrupi & flavum) „ inteſtinum ſuis ſeſe transverſis fibris contra- „ xit, tanquam penitus iſthac clauderetur, „ atque excrementum infra ſe depelleret: fie- „ bat enim hoc ſucceſſiva fibrarum transver- „ ſarum contractura, non ſecus atque fidicen „ digitum poſt digitum aperit & priorem laxat.

Conſiderari jam poteſt aer hic calore corporis humani rarefectus nitens diſtendere ventriculum inteſtinave, & vis contractilis horum viſcerum, qua huic dilatationi reſiſtunt, tanquam binæ potentiæ ſibi invicem oppoſitæ. In ſanitate vis hæc contractilis venrriculi & inteſtinorum prævalet, hinc coercet nimiam hujus materiei elaſticæ expanſionem, hanc alterno tam periſtaltico quam antiperiſtaltico motu ingeſtis admiſcet, figit & diſponit, ut una cum chylo vaſis lacteis reſorbeatur: extra tempora vero chylificationis hæc materies ab humoribus vaporum ſub forma ex finibus arteriarum exhalantibus fixatur, patuliſque orificiis venarum meſeraicarum, vaſorumque lacteorum abſorbetur. Si vero contingat, ut major copia hujus materiei elaſticæ in ventriculo & inteſtinis præſens ſit, quam quæ paulo ante dicta ratione fixari poſſit, hæc ſuperabundans copia naturali harum partium contractio-

tractione ſurſum, deorſumque expelletur, & materiem ructus flatusque conſtituet. Hinc cum ventriculus cruda, indigeſtibilia, flatulenta, potusque fermentescentes toties excipiat, & nimis ſæpe repleatur, mirum non eſt, aerem copia peccantem, aut nimium rarefactum toties ſuperius per æſophagum ori continuum cum impetu explodi.

Inteſtina craſſa præterquam quod ex iisdem fontibus ac tenuia aerem ſuum hauriant, gaudent tamen peculiari quodam fonte, quo tenuia carent. Phyſiologi (g) commonſtrant, reſiduam partem ingeſtorum omni ferme nutritico humore orbam una cum humoribus tam chymo-quam chylopoeticis craſſioribus, ad reſorptionem ineptis, ad inteſtina craſſa relegari, ibique partim mora partim & propria & admixtorum indole quandam ſubire mutationem, quæ ad initia degenerationum corporum putreſcibilium referri poſſet: durante hac mutatione aer copioſiſſimus extricatur, qui certe moleſtiſſime afficeret inteſtina hæc, niſi provida natura huic malo occurriſſet, inteſtina tunicis firmioribus muniendo, triplicique ligamentorum robore firmando, quibus ſuffulta inſteſtina hæc nimiæ ſuæ dilatationi reſiſtant, & ab aere hocce elaſtico irritata contra ſuum cavum agant, perque vicinam anum ad-

(g) Vid. cel. Marherri prælect. in Herm. Boerh. inſtit med. T. I. p. 491.

adverſarium ſuum ſubterfugere cogant. Quanta vero vis inteſtinorum craſſorum ſit, inde luculenter colligi licebit, quod ſæpe flatus, crepitusque, quin imo & fæces in homine cæteroquin rebuſtiſſimo omnibus etiam viribus renittente, tamen expellantur. Inde videtur etiam explicari poſſe, cur quandoque flatus poſt mortem per anum emigret, & abdomen ante monſtroſe tumens ex templo ſubſiideat, cum jam evictum ſit, vim hanc contractilem inteſtinorum aliquo adhuc poſt mortem tempore ſupermanere. Mirabatur olim Ballonius (*h*) dum hoc viderat contigiſſe in ſocru ſua, & in alia adhuc matrona. " *Quum utraque* „ *hydropica foret, & aqualiculus valde diſten-* „ *deretur partim aquis partim flatu aliquo,* „ *poſtquam utraque exſtincta eſt, ita reſedit* „ *venter ac ſi nusquam intumuiſſet.* „

Ponamus jam hanc contractilem ventriculi & inteſtinorum vim a quacunque cauſa debilitari, aer diſtendendo parietes irritabit etiam fibras muſculares propiores non æque debilitatas, hæ ſui officii admonitæ ſeſe contrahent, cavumque ſtringent, ſi jam ventriculus inteſtinave pluribus in locis ſtringerentur aut ex hac cauſa, aut, quod frequentius, ab acri quodam ſtimulo hic hoſpitante irritata, aut nervorum etiam quodam imperio, corpore jam pridem hyſterico vel hypochondriaco vitio

(*h*) Epid. & ephemer. Lib. II, T. I. p. 176.

tio affecto, aer hiſce carceribus incluſus elaſticus, calore corporis adhucdum magis rarefactus, exitum moliens, expandet enormiter parietes ventriculi inteſtinorumque; atque ſic exurget ſtatus ille præternaturalis abdominis, qui vulgo meteorismi nomine inſignitur.

§. VII.

Cura hujus morbi juxta generalem indicationem eſt dirigenda, quæ requirit, ut vis illa, qua ventriculus inteſtinave dilatationi ſui eavi reſiſtunt, augeatur; dein ut aeris in horum cavo contenti elaſticitas imminuatur. Ut autem hæc indicationum ſumma capita proſequamur exactius, juvabit meteorismum in quasdam reſolvere ſpecies maxime practicas & quidem: 1 in meteorismum flatulentum. 2 ſaburrulem. 3 inflamatorium. 3 gangrænoſum. 5. in meteorismum a veſica urinaria mirum quantum lotio diſtenta.

§. VIII.

1ma meteorismi ſpecies, quem flatulentum nuncupavi, producitur a materia elaſtica perpetuo ventriculum & inteſtina oberrante, a calore magis magisque rarefacto, fibris muſcularibus a quacunque cauſa hinc inde ſpaſtice ſtrictis. Aerem materiem flatuum eſſe jam ipſe monuerat Hypocrates (*i*) dicens: „ *bo-*

(*i*) De flat. cap. 8. Charter. T. VII. p. 214.

„ *hominum enim & aliorum animantium cor-*
„ *pora triplici alimento nutriuntur. Sunt au-*
„ *tem illis alimentis hæc nomina. Cibi, po-*
„ *tus, ſpiritus. Verum ſpiritus, qui in cor-*
„ *pore ſunt, flatus vocantur, qui vero extra*
„ *corpus aer.* „ Incuſatur præterea laxitas ventriculi & inteſtinorum cum vappiditate ſuccorum digeſtioni famulantium: unde fit, ut hæ partes ſolito plus relaxatæ cedant nimium vi diſtendentis aeris.

§ IX.

Diagnoſis deſumitur ex abſentia ſignorum reliquis ſpeciebus propriorum: dein ex notione ſubjectorum huic ſpeciei obnoxiorum. Aggreditur vero præ cæteris laxos, debiles, frigidos, pituitoſos, victu farinoſo, pingui, terreſtri utentes, ſedentariam agentes vitam, fœminas hyſtericas, viros hypochondriocos, puellasque chloroticas.

§ X.

Meteorismus hic tranſitorius eſt, & ſæpe flatibus ano & cato expulſis ſponte ſolvitur. Si vero natura ſibi ſola non ſufficiat, adjuvabitur omnibus iis, quæ ſpaſmos ſolvunt, laxitatem ventriculi & inteſtinorum una cum vappiditate ſuccorum chymo- & chylopoeticorum emendant. Id vero præſtabunt omnia, quæcunque antiſpaſticorum, carminantium, ſpirituumque aromaticorum titulo inſigniuntur:

tur: præterea omnia ſtomachica amara, rhebarbarina, roborantia, martialia.

§. XI.

Tranſeamus ad 2dam meteorismi ſpeciem explanandam, nobis ſaburralem dictam. Cauſa huius ſpeciei aſſignatur ſaburra quæcunque ventriculum & inteſtina inundans ſive ex ingeſtis nata, ſive ex viis ſecundis ad primas delata.

§. XII.

Cognoſcitur ex ſignis ſaburræ præſentis. Signa ſaburram deſignantia ſunt: os impurum, mucoſum, aut amarum; dentes & gingivæ ſordidæ; lingua alba, mucoſa, flava; anorexia, apepſia, diaphtora; ſalivæ inſipidæ, dulcis, amareſcentis, nauſeoſæ copioſus affluxus in fauces; ructus acidi, amari, putridi, nidoroſi, auſteri, urentes; ſudores nidoroſi, olentes; ſenſus repletionis circa præcordia cum tenſione eorundem; pondus ventriculi cum & ſine ſenſu frigoris; jactitatio continua, inquies ſumma: motus tremulus labii inferioris; nauſeæ conſtantes, vomiturítiones, quin & ipſe vomitus materiei, acidæ, glutinoſæ, viſcoſæ, amaræ, boraceæ, æruginoſæ, vitellinæ, atræ, fauces exurentis, dentes ſtupefacientis, ſaporis acerbi, metallici; elatio ſupremi, medii, vel infimi ventris, attactum jam facile jam difficulter ferentis cum quodam lumborum dolore; bor-

bor-

borygmi; alvus modo diarrhæica, fætens, inter flatus putridiſſimos, modo iterum inordinata, vel etiam ſtricta.

§. XIII.

Raro hæc ſpecies febre caret. Ferme ſemper febri acutæ vel pituitoſæ vel bilioſæ, vel etiam putridæ indolis jungitur: eſtque præ cæteris frequentior, & plerumque, niſi morbus altas nimis radices egerit, bonæ methodo adhibitæ cedit.

§. XIV.

Cura binis indicationibus abſolvitur, quarum prima eſt, ut ſaburra mobilis reddatur: altera, ut emetico aut cathartico aut emeto-cathartico ejiciatur, prouti ſaburra vel ſurſum vel deorſum, vel per utrasque vias moliatur exitum, ſuis ſignis cognoſcendum. Saburra mobilis redditur potu copioſo, ſolvente, ſaponaceo, ſalito, mellito, ſaccharato. Saburra expellitur ſurſum. 1. Vel ſola mechanica irritatione faucium. 2. Idea ingrata. 3. Agitatione non conſueta ut. v. g. gyratione &c. 4. Tepidis aquoſis, oleoſis. 5. Specificis, ut ipecacuanha, tartaro aut ſyrupo emetico vel aliis etiam antimonii præparatis &c. Deorſum purgantibus ex ſalibus mediis, ſenna, rheo, myrobalanis, jalappa, & ſimilibus exhibitis.

§. XV.

§. XV.

Saburram ſurſum moliri exitum cognoſces præter communia ſaburræ ſigna ex ſenſu repletionis circa præcordia, pondere ventriculi, ex elato epigaſtrio cum levi quodam ad attactum dolore, ex ructibus variis, ex nauſeis ferme continuis, vomiturítionibus, nonnunquam etiam vomitibus &c. Unde optime hoc jam agnovit Celſus (*k*) de ſtomachi morbis agens, cum vomitum per ſe obvenientem compeſcendum eſſe propoſuerit, excepit tamen: " *ſi coacuit intus cibus, aut* „ *computruerit, quorum utrumque ructus* „ *oſtendunt, ejiciendus eſt.*

Deorſum vero ſaburram exitum moliri patebit, ſi medius vel infimus venter tumidulus, & ad attactum leviter dolens exploretur, aut colicus dolor levis per vices recurrens, borborygmi, flatus olidi, alvus inordinata, fætens, diarrhæica &c. obſervetur.

§. XVI.

Hanc diſtinctiunculam ſi adhibueris, ſæpe febrium pituitoſarum, bilioſarum, ſaburalium evitabis degenerationem putridam, quam vero ſæpius invitabis ſi emetici loco catharticum exhibueris; hac enim ratione ſaburra per integrum inteſtinorum tractum diſperſa majori

---

(*k*) Lib. IV. Cap. 5. p. 209.

majori ſuperficiei vaſorum reſorbentium exponetur, quorum ope illa reſorpta & in maſſam humorum traducta illorum craſin vitiabit, & degenerationem quamdam inducet, quam communi putredinis vocabulo deſignamus.

§. XXII.

Tertiam meteoriſmi ſpeciem conſtituit meteoriſmus inflamatorius, cujus cauſa aſſignatur inflamatio ventriculi aut inteſtinorum undecunque nata, Ballonius (l) hanc ſpeciem ſub nomine enteritidis flatulentæ deſcribit, & familiare valde ſymptoma febrium putridarum & malignarum eſſe affirmat.

§. XVIII.

Notio hujus ſpeciei innititur 1mo Signis communibus omnibus inflammationibus. 2. Signis ſpecialibus viſcerum abdominalium.

Ad Signa communia inflamationis refertur tumor, rubor, dolor, calor, ſitis una cum lingua alba aut ſicceſcente, pulſu pleno, forti, duro, accelerato, febre continua, alvo pauca, difficili, urinis paucis, flammeis &c.

B Signa

(l) Obſerv. L. II.

Signa ſpecialia inflamatorum viſcerum abdominalium ex abdomine leviter tympanitico, dolente, attactum difficulter aut prorſus non ferente deſumuntur: præcipue ſi dolor ille in eodem conſtanter loco fixus hæreat, ſi febrim acutam continuam, vomitum pertinacem, tormina acutiſſima & ſimiliſſima juncta habeat.

§. XIX.

In nulla meteoriſmi ſpecie pulſus tantopere fallax deprehenditur, ac quidem in hac; eſt enim non raro debiliſſimus, molliſſimus, ſub digitis evaneſcens, licet diriſſima inflamatio in inteſtinis ſæviat. Hinc hæc pulſuum fallacia ſæpe incautos ſeducit, ut mutent methodum medendi, & morbum, quem generoſiſſima methodo antiphlogiſtica debellare deberent, cardiaca, excitante aggrediuntur, quia vires vitæ labaſcere putant, quotiescunque pulſum debilem inveniunt; ſic perverſa hac methodo morbum magis magis magisque exaſperant, donec inflamatio ad ſummum evehatur gradum, & abolito omni tam influxu quam effluxu vitali in gangrænam terminetur.

§. XX.

Quare ut hunc errorem evitemus, oportet non ſoli pulſuum examini inhærere, ſed reliqua

liqua etiam morbi ſymptomata, ætatem, ſexum, vitæ genus, conditionem, ſanitatem præcedentem, ſtatumque præſentem &c. verbo hiſtoriam morbi perſpicaci luſtrare oculo, altero ad anni tempus, morbosque corregentes directo. Si in eruendis indicationibus hac proceſſeris via, morbus longe fauſtiorem ſartietur eventum, & æger adoptatæ reſtituetur ſanitati, qui cardiaca tractatus methodo certam oppetiiſſet mortem.

§. XXI.

Methodus medendi in hac ſpecie adhibenda erit antiphlogiſtica, modo generoſior, modo minus generoſa, modo etiam generoſiſſima, prouti inflamatio gravior, vel minus gravis, vel graviſſima fuerit. Minus generoſa methodus antiphlogiſtica conſiſtit intra ſolos potus diluentes, attenuantes, emollientes, tepidos larga manu ingeſtos una cum uſu externo fomentorum, cataplaſmatum, balneorum & enematum ejusdem indolis. Generoſisma vero methodus præter priora exigit ſimul venæ ſectiones largas, frequenterque repetitas. Ex hiſce facile erit determinare quid generoſior antiphlogiſtica methodus ſibi velit.

§. XXII.

Nunc ordo nos ducit ad quartam ſpeciem, meteoriſmum nempe gangrænoſum. Oritur hæc ſpecies a gangræna viſcera quæcunque abdominis occupante. Peſſimus hic meteoiſmus eſt, & ferme ſemper certus mortis nuncius, licet reliqua ſymtomata videantur ſpem ſalutis promittere.

§. XXIII.

In metoriſmo a gangræna inteſtinali producto fors daretur caſus, ubi æger ſervari poſſet: ſed is caſus certe ad rariſſimos referendus foret ſi unquam hoc meteoriſmo præſente tamen quis ſervaretur. Is caſus ſolum tunc obtineret, ſi e. g. exigua tantum portio tunicæ celluloſæ primæ ab internis numerando gangræna corrumperetur, & portionis hujus tabidæ bonitate naturæ, hæroica antiſeptica methodo adjutæ ſeperatio a vivo fieret, vulnusque juxta artis leges tractatum conſolidaretur.

§. XXIV.

Contingit non raro in febribus putridis, ut æger, qui jam aliquo tempore ſub continuis deliriis aut comatoſus aut furibundus decum-

cumbebat, linguam exhibebat aridam, ſiccam, cruſtoſam, anxie & laborioſe reſpirabat, in quo cutis arida, ſicca, inperſpirabilis deprehendebatur, cum pulſu debili, parvo, cui inſcio urinæ & alvus fluebant, qui attactum abdominis tumiduli rudiorem difficulter, vel plene non ferebat, cui extrema frigebant, quod jam olim damnaverat Hypocrates (*m*) dicens: „ *a dolore vehementi partium circa ventrem* „ *extremorum refrigeratio*, *malum*, dico, contingit non raro, ut ejusmodi æger ſubito ſine manifeſta cauſa reſipiſcat, de nullo dolore conqueratur, ſeſe bene habere adfirmet, reſpiratio emendetur, pulſus antea debilis, parvus, nunc ferme naturalis exploretur. Congratulantur amici, & medicus his ſolis emendationibus inhærens non attendit ad reliqua concomitantia peſſima, licet obvia: nil amplius periculi ſubeſſe credens promittit ſalutem Sed brevi mutatur tota rerum facies, pulſus jam non amplius naturalis, ſed debiliſſimus, inæqualis, intermittens deprehenditur, metoriſmus abdominis creſcit, reſpiratio fit laborioſa, anxia, ſublimis, palpebræ fixæ hærent officii ſui immemores, oculi cernuntur lachrymoſi, aut pulverulenti, aut ſicci, extrema frigus marmoreum occupat, ſudor viſcidus in guttus collectus in facie, collo, jugulo apparet, verbo: adeſt illa facies hypocratica dicta, & mors cum medici infamia ſcenam claudit.

 §. XXV.

(*m*) Aph. 26.

§. XXV.

Quare ejusmodi ſubitæ emendationi absque manifeſta cauſa in morbis acutis nunquam fidendum, reliqua ſimul ſymptomata in conſiderationem vocanda, & his conſideratis, peſſimisque deprehenſis, audacter enunciandum, mortem præ foribus eſſe, oriundam ex gangræna partis, morbo antea conflictatæ. Hinc adſtantes de imminenti periculo ſunt commonefaciendi, ut invigilent ægro, ne illis inſciis fatis cedat: hoc ſi fecerimus, evitabimus ſcopulos, in quibus toties jam mediocrum fama periclitabatur.

§. XXVI.

Supereſt ut de 5ta, eaque ultima meteoriſmi ſpecie pauca quædam diſſeramus. Generatur hic meteoriſmus a veſica urinaria mirum quantum lotio diſtenta. Ratio cur veſica, licet plena, tamen non evacuetur, videtur eſſe quærenda in imminuta irritabilitate tunicæ muſculoſæ veſicæ, cum reliquæ cauſæ, uti ſunt copia, & pondus, vel acrimonia, a phyſiologis (*n*) ad exerectionem urinæ

(*n*) Vid. cl. Marherri prælect. in Herm. Boerh. inſtit. med. T. II. p. 504.

urinæ requiſita, adſint, & tamen excretio nulla fiat.

§. XXVII,

Obſervatur hoc vitium plerumque in ægris graviter decumbentibus, ſoporpſis, comatoſis, lethargicis, aut delirantibus. Oportet in ejusmodi ægris præter reliquum abdomen quotidie etiam explorare regionem pubis: & ſi contingat, ut ibi explores tumorem quemdam glaboſum, ſtatim in initio huic malo occurras. Neque ſuffiicit quæſiviſſe, an æger quotidie urinam mittat? ſunt enim ægri, qui quotidie ſe ſe commingunt, aut etiam lotium ad matulam mittunt, ſed parcam ſolum quantitatem, aut ſaltem non omnem: & ſic, cum cauſæ ſecernentes continuo agere pergant, urina pededentim magis magisque accumulabitur, & fibræ muſculares ſenſim ſine ſenſu diſtractæ, tàndem elatere omni amiſſo, impares evadent expellendo lotio, ſicque paralyſis veſicæ immediebilis ſubſequetur, aut, quod adhuc pejus, crepatura.

§. XXVIII.

Huic malo medetur ſæpe ſola exemptio ægri ex lecto, aut circumductio per cubile, ſi id fieri poſſit; hac enim ratione procedendo ſæpe veſica ſui admonetur officii, ſponte

ſe

ſe ſe contrahit, & urinas largitur copioſiſſimas. His incaſſum tentatis catheter appicandus venit, ſi vero ob vitium quodcunque urethræ, aut colli veſicæ e. g. inflamatorium, catheter applicari nullatenus poſſet, veſica e contra lotio mirum quantum diſtenta nos jam periculi paralyſis, aut crepaturæ inſtantis admoneret, tunc ad veſicæ puncturam erit confugiendum.

THE-

THESES.

I.

Meteoriſmus eſt præternaturalis flatulenta abdominis elatio.

II.

Meteoriſmus inteſtinalis ſæpiſſime periculo caret: abdominalis ferme ſemper funeſtiſſimus eſt.

III.

Meteoriſmus inteſtinalis ſæpe ſponte ſolvitur; non raro carminantia, antiſpaſtica, roborantia auxilium ferunt.

IV.

Datur meteoriſmi ſpecies, quæ ſoli methodo antiphlogiſticæ cedit.

V.

In meteoriſmo ſaburrali medicus in evacuando ſaburram eam ſequatur viam, quam natura affectat,

VI.

VI.

Saburra ſurſum turgente emetico utatur; deorſum, purgante.

VII.

Rariſſime ſi unquam ſaburra ſurſum turgente purgans emetici vices explebit.

VIII.

In morbis ſaburralibus febrilibus emeticum juſto tempore exhibitum mediam abſolvit curam.

IX.

Hac evacuatione neglecta ſæpe febris hæc ſaburralis in putridam tranſit.

X.

Febris putrida plures ſub ſe comprehendit ſpecies methodo medendi diverſas.

XI.

Meteoriſmus a veſica urinaria lotio diſtenta productus ſæpe ſola ægri exemptione ex lecto, aut circumductione profligitur.

XII.

Meteoriſmus cum ſubita ægri reſipiſcentia, pulſu exiti, micante, artubus ſudoribusque frigidis, lethalis.

XIII.

XIII.

Anceps ſemper & periculoſa meteoriſmi cura, ni diſtinguatur ſpecies.

XIV.

Certum eſt, eos, qui artem, quam ignorant, aut in qua ſolummodo hoſpites ſunt, illotis ut ita dicam manibus tractant, longe numeroſiorem edere ſtragem, ac morbos in populum graſſantes.